

ZASŁUŻENI DLA ELEKTROTECHNIKI (CZ. 14) – WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO-MAZURSKIE

W czternastej części cyklu artykułów o wybitnych naukowcach, inżynierach, technikach i działaczach w zakresie szeroko pojętej elektrotechniki, upamiętnionych jako patroni ulic, instytucji, miejsc publicznych, pomników i innych form, przedstawiamy województwo warmińsko-mazurskie. Artykuł publikujemy za zgodą Kolegi Dariusza Świsulskiego oraz jego studentów z Wydziału Elektrotechniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej, którzy opracowali temat w ramach przedmiotu Historia techniki (semestr 1, studia niestacjonarne 2. stopnia, kierunek elektrotechnika).

Sposoby upamiętnienia osób zasłużonych dla elektryki i elektrotechniki
w województwie warmińsko-mazurskim

Patrząc na wciąż rozwijającą się gospodarkę, podziwiając współczesną technologię, bardzo często zapomina się co jest wspólnym mianownikiem tego daleko sięgającego postępu. Ludzie przestają zwracać uwagę na oczywiste rzeczy, które stanowią nieodłączny element ich życia. Z biegiem lat zaciera się świadomość jak dużą wartość posiada coś tak z pozoru oczywistego jak elektryczność. Należy podkreślić, że nie traci swojej wartości, a wręcz zyskuje, czego dowodzi wciąż rosnące zapotrzebowanie. Dlatego ważne jest upamiętnianie wyróżniających się elektrotechników i elektryków, a w szczególności Polaków zasłużonych w tych dziedzinach, aby uhonorować ich zasługi.

Ze względu na dużą ilość dostępnych form i sposobów umożliwiających zachowanie w pamięci wybitnych postaci, na potrzeby niniejszej pracy ograniczono się do analizy nazw ulic, placówek oświatowych oraz zabytków na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Na omawianym obszarze znajduje się ponad 5 tys. ulic, ponad 2 tys. placówek oświatowych oraz ponad 5 tys. zabytków. Niezbędne okazało się przeszukanie ogólnodostępnych spisów i rejestrów opublikowanych na stronach administracji publicznej[i].

Biorąc pod uwagę 36 nazwisk polskich elektryków, którzy swoimi osiągnięciami zapisali się w historii elektryki i elektrotechniki, wyniki wyszukiwania okazały się niezadowolające[ii]. Nie znaleziono żadnej możliwej formy uhonorowania zasług dla przyjętego kanonu osób. Badania rozszerzono o słynnych Polaków, którzy w sposób pośredni mieli wpływ na rozwój elektryki w kraju i na świecie. Na podstawie nowo przyjętych kryteriów odnaleziono tylko jedną postać - Gabriela Narutowicza. Upamiętniono go poprzez nazwanie ulic jego imieniem w takich miastach jak: Mrągowo, Morąg, Iława, Nowe Miasto Lubawskie, Nidzica, Elbląg i Olsztyn, a także wybrano go na patrona placówki oświatowej – VI Liceum Ogólnokształcącego w Olsztynie[iii].

Warto przybliżyć historię Gabriela Narutowicza, aby mieć ogólny obraz jego osiągnięć. Urodził się 28 marca 1865 w Telszach (Żmudź). Swoje życie poświęcił nauce i polityce. Wiele lat spędził w

Szwajcarii, gdzie studiował na politechnice w Zurychu. W trakcie studiów pomagał Polakom, którzy byli ścigani przez carat. Dzięki temu mógł wrócić do kraju, gdyż władze rosyjskie wydały nakaz jego aresztowania. W 1895 r. przyjął obywatelstwo szwajcarskie, a po ukończeniu studiów pracował w biurze budowy kolei żelaznej w Sankt Gallen. Był cenionym konstruktorem oraz inżynierem. W 1895 r. objął stanowisko szefa regulacji Renu, a w kolejnych latach był zatrudniony w biurze technicznym Kürsteiner[iv]. W 1907 r. został profesorem w katedrze budownictwa wodnego na Politechnice w Zurychu. Dużą część swojego życia poświęcił polityce. Co było widoczne szczególnie poprzez zaangażowanie w odbudowę odrodzonego po rozbiorach państwa polskiego, sprawowanie w Polsce urzędu ministra robót publicznych, następnie ministra spraw zagranicznych, a w 1922 r. został wybrany na pierwszego prezydenta niepodległej Polski. Jego kadencja nie trwała jednak długo, ponieważ po pięciu dniach od zaprzysiężenia został zastrzelony[v].

Bardzo ważnym faktem z życiorysu Gabriela Narutowicza, z perspektywy przyjętego przeze mnie tematu badań, jest to, że zyskał sławę jako pionier elektryfikacji w Szwajcarii. Kierował budową wielu hydroelektrowni w Europie Zachodniej, m.in. w Kubel (okolice Sankt Gallen), Andelsbuch (Bregenzerwald), Refrain (Francja), Montjovet (Włochy). Największym dziełem była elektrownia na rzece Aare w Mühlebergu pod Bernem o mocy 48 MW (obecnie 40 MW). Nie można zapomnieć również o jego działalności na terenie Polski. Badał możliwość budowy obiektów hydrotechnicznych na rzekach Podkarpacia, w tym Dunajca, oraz Wisły na odcinku od Warszawy do Modlina. Nadzorował także prace nad budową hydroelektrowni w Porąbce na Sole[vi].

W województwie warmińsko-mazurskim nie przykładana się dużej wagi do upamiętniania osób zasłużonych dla elektryki i elektrotechniki. Znaczący wpływ na ten fakt mógł mieć aspekt historyczny. Zauważyć można także tendencję do honorowania pamięci osób, które zapisały się w kartach historii w innych dziedzinach. Nie odnaleziono również informacji dotyczących narodzin na tym terenie żadnego z wybitnych elektryków, co również stanowiłoby dużą motywację do zachowania pamięci o danej postaci. Przedstawione badania z pewnością nie są kompletne, ponieważ obejmują te przykłady, do których dostęp jest ogólnie dostępny poprzez strony internetowe placówek administracji państwowej.

opracowanie: Karol Sochacki

Politechnika Gdańska, Wydział Elektrotechniki i Automatyki

semestr 1, studia niestacjonarne 2 stopnia, kierunek elektrotechnika

Projekt wykonany w ramach przedmiotu Historia techniki, semestr zimowy 2022/2023

grafika tytułowa:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Podzia%C5%82_administracyjny_wojew%C3%B3dztwa_warmi%C5%84sko-mazurskiego

[i] Główny Urząd Statystyczny – Rejestr TERYT , <https://eteryt.stat.gov.pl> , dostęp 18.11.2022 r.; Kuratorium Oświaty w Olsztynie – Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych, <https://www.ko.olsztyn.pl/category/adresy-szkol-i-placowek/> , dostęp 18.11.2022 r.; Wojewódzki Urząd Zabytków w Olsztynie – Rejestr zabytków nieruchomych w woj. warmińsko-mazurskiego, <https://www.wuoz.olsztyn.pl/rejestr-i-ewidencja-zabytkow> , dostęp 18.11.2022 r.

[iii] Tomczyk A., Polacy zasłużeni dla elektryki, <http://docplayer.pl/8335712-Polacy-zasluzeni-dla-elektryki.html> dostęp 22.11.2022 r.; Polskie Sieci Energetyczne – Dla wolności zasłużeni, https://www.pse.pl/biuro-prasowe/aktualnosci/-/asset_publisher/fwWgbbtzcZUt/content/dla-wolnosci-zasluzeni1/pop_up?safeargs=696e686572697452656469726563743d66616c7365 dostęp 22.11.2022 r.

[iiii] Patron VI Liceum Ogólnokształcącego w Olsztynie, <https://zso6.olsztyn.eu/nasz-patron/> dostęp 22.11.2022 r.

[iv] Dzieje.pl – Portal historyczny. Gabriel Narutowicz, <https://dzieje.pl/postacie/gabriel-narutowicz-1865-1922> dostęp 22.11.2022 r.

[v] Wikipedia. Gabriel Narutowicz, https://pl.wikipedia.org/wiki/Gabriel_Narutowicz dostęp 23.11.2022 r.

[vi] Barglik J., Świstulski D. Gabriel Narutowicz patronem Akademii Inżynierskiej w Polsce „Zeszyty Naukowe Wydziału Elektrotechniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej”, 2022, Nr 74, s. 263.